

הקדמה

א. בבה מציעא עה.-:

משנה:

- השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה, בבקעה והוליכו בהר, אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין, ומתה, חייב.
 - השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה, אם החליקה פטור, ואם הוחמה חייב. להוליכה בבקעה והוליכה בהר, אם החליקה חייב, ואם הוחמה פטור. אם מחמת המעלה חייב...
- גמרא: מאי שנא רישא דלא קא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג?... אמר רבי יוחנן הא מני? רבי מאיר היא דאמר כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזלן...

ב. רי"ף מסכת בבא מציעא דף מח עמוד ב

א"ר יוחנן הא מני ר"מ היא דאמר כל המעביר על דעת בעל הבית [דף ע"ח ע"ב] נקרא גזלן דתניא ר"ש בן אלעזר אמר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח לו טלית טלית לא יקח לו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית. וליתא לדר"מ.

Key ideas

- Rabbi Meir prohibits any deviation from the owner's wishes. Is this reservation of rights or a condition?
- Why unapproved use of rental items is prohibited: reservation of rights, or using property against the owner
- A user is either a renter or a thief, but not both simultaneously
- The less specific an owner's stipulation of use, the less restricted the renter's activity
- Unapproved sublet of a rental may be valid, may be invalid, and may be subject to invalidation
- Anticipated violation of donor intent may allow the donor to rescind his gift
- One may argue that there is no violation of tzedakah intent so long as the intended recipient receives it

Deviation from Owner Intent				
Mild deviation	Abnormal Ill Use	Intermediate	Sublet	Misused Donations
R' Meir prohibits due to reserved rights or due to a condition, but it is not theft.	Prohibited, due to (1) reserved rights or (2) inability to use property vs its owner.	Prohibited, due to (1) reserved rights or (2) inability to use property vs its owner.	1. Effective (Rif)	R' Meir prohibits.
Chachamim permit bedieved	Pay either rent or depreciation	Pay either rent or depreciation	2. Owner can invalidate (Rosh per Machaneh Ephraim)	Chachamim permit other than special kepeida (by donor).
			3. Invalid (Raavan)	Ashkenazim permit rescinding gift. Sephardim may give latitude for recipient, but Chatam Sofer says they do not.

קוטב א': שינוי קצת

ג. ר' זלמן נחמיה גולדברג, העתקה מקסטה ללא רשות הבעלים, תחומין ו 1
 וביאור הדבר נראה שסובר ר"מ שכיון שנתן לעני לקנות חלוק הרי זה כאילו נתן לעני הדינר בשויר שלא נתן אלא לענין קנית חלוק, אבל לגבי לקנות דבר אחר לא נתן לו ועדיין הוא של הבעה"ב ונמצא שעני גוזל לבעה"ב את הדינר אם קונה דבר אחר. אבל אין הביאור שנתן לו בתנאי ע"מ שלא יקנה דבר זולת חלוק ואם קנה עבר על התנאי ונתגלה שלא נתן לו וגזל הוא ביד העני, שאם מתורת תנאי הוא א"כ יצטרך תנאי כפול לר"מ. ואף שכתבו התוס' קידושין דף מט, ב ד"ה דברים שיש דברים שאין צריך תנאי כפול כמו נותן אתרוג לחבירו ע"מ להחזיר, שדי בגילוי מילתא, וכגון מוכר נכסיו על דעת למיסק לארץ ישראל אם פירש בשעת מכירה, אם לבסוף לא עלה בטל המכר, שאנן סהדי דאדעתיה דהכי עביד עיי"ש, קשה לומר שאנן סהדי שאין רצונו שיקנה העני דבר אחר זולת חלוק. וביותר בשוכר החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה שנעשה גזלן לר"מ בודאי קשה לומר שאנן סהדי שלא השכיר לו החמור אלא בתנאי שיוליכו בהר ואם יוליכו בבקעה על מנת כן לא השכיר לו.

ד. ר' נפתלי בר-אילן, העתקת ספרים או קסטות, תחומין ז ג

נראה לענ"ד שבמקום לחדש שיש שיור גם במקום ש"אין לו (למקנה) אפשרות להנות ולהשתמש במה ששייר" - חידוש המנוגד לכלל שאדם אינו משייר בידו דבר שאין בו ממש, כמבואר לעיל, וש"אין לו מקור נוסף, עדיף לפרש שלפנינו תנאי ככל תנאי בעלמא. תנאי מפורש אכן לא נאמר, אך נראה שלדעת רבי מאיר דנים את הודעת בעל הבית כגלוי דעת שתוקפו כתנאי גמור. לא מבעיה לשיטת הראשונים לפיה משפטי התנאים לא אמורים בדיני ממונות, אלא אפילו אם תאמר שמשפטי התנאים אמורים בכל קנין, עדיין יש לומר שבמקרה שלפנינו די בגלוי דעת...

ה. רב אביהוד שוורץ, בבא מצינא עה

<http://www.etzion.gush.net/vbm/archive/yomyom/dafyomyomi/2009-07-12.php>

מסברה דבריו נראים ברורים: כאשר בעל הבית מתיר למאן דהו (שוכר, שליח או כל אדם אחר) להשתמש בממונו בתנאים מוגדרים, והלה חורג מאותם תנאים, הריהו משתמש בממון זולתו שלא כדין, ונקרא גזלן. דא עקא, שהגדרה נוקשה כזו עשויה להקשות מאוד על קיום עולם כלכלי תקין: שליח זקוק לחופש פעולה מסוים בענייני השליחות, שוכר מצפה אף הוא למידה של גמישות בכל הנוגע לשימוש במה ששכר, וכו'. ואכן, פעמים רבות מתגלעות בין השוכר למשכיר מחלוקות בנקודה זו...

ו. שו"ת מהרי"ל סימן קצח

ושואל שלא מדעת דנקרא גזלן וכן המעביר על דעת בעלי' לחד מ"ד כמדומה לי שפי' רבותינו דין גזלן יש לו ולא דקעבר בלא תגנוב אעפ"י שאין דעתו לשלמו בשעת שאילה.

ז. ר' זלמן נחמיה גולדברג, העתקה מקסטה ללא רשות הבעלים, תחומין ו יז

הרי שדעת חכמים שאף במקום שבודאי הבעלים מקפידים שלא ישכיר השוכר מ"מ אין דנים כאילו שייר המשכיר לעצמו לענין שלא ישכיר השוכר, ומה שאסור לכתחילה נראה מכאן שאסור לעבור על דעת בעה"ב גם בשלא שייר שיור ממנו בחפץ.

ח. ר' יעקב ישעיה בלוי, פתחי חושן שכירות ב (כב)

לענין לכתחילה נראה שאין נ"מ אם המשכיר הזכיר לאיזו מלאכה משכירו או שהשוכר אמר לו שהוא צריך למלאכה זו.

קוטב ב': תשמיש שלא כמקובל

ט. שו"ע חושן משפט שח:ו

שכר [חמור] סתם, אינו נושא אלא משקל הידוע במדינה לאותה בהמה. ואם הוסיף חלק משלשים, כגון שדרכה לשאת שלשים וטען עליה שלשים ואחד, ומתה או נשברה, חייב.

י. אבן האזל הלכות שכירות פרק ד:ו

ומה דבעינן אחד משלשים אין זה משום דאמרינן דבשיעור זה כשהוסיף מתה עי"ז, אלא דפחות משיעור זה אין זו הוספה והבעה"ב אינו מקפיד שאין דרך לדייק ולצמצם משקלו, ולא דמי לרועה דאף כשהניח מקלו ותרמילו חייב דרועה אין לו רשות להניח עלי' כלל, אבל השוכר ששכרה למשא אין בעה"ב מקפיד בהוספה קטנה אא"כ הי' א' משלשים ממה שפסק.

האמצע: תשמיש שלא לפי ההסכמה

יא. קהילת יעקב, שביעית א:א

בענין שכירות יש לעיין אם הוא קנין פירות לשוכר, או שאינו אלא שעבוד לפירות.

וז"ל הרמב"ם ז"ל (מכירה כג:א) "מקנה אדם הגוף לפירותיו בין במכר בין במתנה בין במתנת שכיב מרע, ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם שהרי הגוף מצוי ומקנה לפירות, הא למה זה דומה? לשוכר בית או שדה לחבירו שלא הקנה לו הגוף אלא הנאת הגוף." ומשמע מלשון זה דמכירה לפירות ושכירות חד ענינא הוא, דקנה הגוף לפירות.

ושם בהרמב"ם ז"ל הל' ח': "ומה הפרש יש בין הקונה שדה זו לפירותיה ובין השוכר שדה מחבירו? שהקונה שדה לפירותיה יש לו לנטעה או לזרעה כל זמן שירצה או להובירה, והשוכר אינן כן כמו שיתבאר בענין שכירות... ואין השוכר רשאי להשכיר אבל הקונה מקנה לאחרים כל מה שקנה." עי' כ"מ ומל"מ.

ויש לפרש דהא דחלוק שכירות מקונה קנין פירות בענינים אלו אינו משום שהם חלוקים בעיקר קנייתם... אלא משום שלשון "שכירות" משמע על אופנים אלו והי כהתנה שעל אופן זה השכיר, משא"כ לשון "מכירה לפירות" משמע שבמה שנוגע לפירות הוא כבעלים גמור לעשות כרצונו...

יב. רמ"א חושן משפט שטז:א

מי שנותן לאחר דירה בביתו ואין המקבל צריך לאותה דירה, נ"ל דיוכל להשכירו או למכרו לאחר שבני ביתו אין מרובים ממנו, דלא גרע כח המקבל מתנה מכח המשייר לעצמו, דנותן בעין יפה נותן.

יג. נתיבות המשפט ביאורים סימן שטז:ה

יש חילוק בין שוכר לדבר שהוא שלו, דהא חזינן דדוקא בשנים ששכרו מסיק [בסעיף ב'] דאין אחד יכול להושיב אחר במקומו, משמע דב' שהן שותפין לגמרי יכול כל אחד להושיב אחר במקומו או למכרו. והטעם נ"ל, דבשלו יכול כל אדם לעשות מה שירצה, אף שעל ידו גורם היזק לחבירו, כל שאינו מזיק ממש בגירי דיליה... אבל בשוכר אין השוכר רשאי להשכיר אם לא שאין בו שום דבר המזיק, דבשל חבירו לאו כל כמיניה להזיק דבשכירות לא קניא...

יד. בבא קמא צו ע"א

איתמר: התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה, אמר רב רצה שכרה נוטל רצה פחתה נוטל, ושמואל אמר אינו נוטל אלא פחתה.

- אמר רב פפא לא פליגי: הא [רב] דעבידא לאגרא, הא [שמואל] דלא עבידא לאגרא.
- ואיבעית אימא הא והא דעבידא לאגרא, הא [רב] דנחית ליה אדעתא דאגרא והא [שמואל] דנחית ליה אדעתא דגזלנותא.

טו. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ג הלכה ח

התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה: אם אינה עשויה לשכר שמין כמה פחתה ומשלם, ואם היא עשויה לשכר אם ירד לה בתורת שכירות הואיל וירד שלא ברשות אם רצה הבעל ליטול שכרה נוטל רצה ליטול פחתה נוטל, ואם ירד לה בתורת גזל נותן הפחת, וכן כל כיוצא בזה.

טז. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף עה עמוד א

והא דקתני "ומתה חייב" פירש מרי חייב באונסיה ופטור משכרה, דכיון דשינה בטלה קציצתו ושכירותו והוה ליה כתוקף בספינתו של חברו ועשה בה מלאכה דאמרינן בפרק הגוזל "רצה פחתה נוטל רצה שכרה נוטל אי קיימא לאגרא," הכא נמי לא שנא בין שמתה בין שהוזקה. ויש מרבותינו שאומרים דלא דמי לתוקף, שמשמש שלא לדעת כלל, אבל זה שירד לשכירות ובתורת שכירות נשתמש בה קודם שנאנסה ואין חיוב אונסין על שעת משיכה אלא על שעת האונס חייב הוא בשכרו...

יז. רמב"ם הלכות שכירות פרק ד:ו

השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע והוסיף על משאו אם הוסיף חלק משלשים על השיעור שפסק עמו ומתה חייב, פחות מכאן פטור אבל נותן הוא שכר התוספת...

יח. מגיד משנה הלכות שכירות פרק ד הלכה ו

הנראה בדברי רבינו שאע"פ שדרך הבהמה לשאת יותר ממה שהטעינה זה, כיון שהוסיף חלק משלשים על המשקל ששכרה חייב. והרמב"ן ז"ל חולק בזה ואמר שאם שכר החמור להביא עליה חצי לתך חטים והביא עליה יותר שעורים או חטים עד כדי משוי כל חמור כיוצא בו אף ע"פ שאין לו לעשות כן...

יט. אבן האזל הלכות שכירות פרק ד הלכה ו

אכן שיטת הרמב"ם קשה ממה שכתב בהל"א "השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם הוחלקה פטור אף על פי שעבר על דעת משלחו, ואם הוחמה חייב," וזהו סיפא דמתני' בב"מ דף ע"ח... וחזינן דשיטת הרמב"ם דצריך דוקא שיהי' ודאי שע"י השינוי מתה כמו אם הוחלקה בהר והוחמה בבקעה, וא"כ אמאי סובר דאם הוסיף על משקל ששכרה אף שסתם בהמה כזו יכולה לשאת הרבה יותר, מ"מ אם הוסיף אחד משלשים חייב?...?

ונראה בשיטת הרמב"ם דאין החיוב כאן משום שהבהמה מתה עי"ז שהוסיף עלי' משא, אלא דהוא חיוב מדין שליחות יד דהא איתא בב"מ דף מ"א דהניח מקלו ותרמילו עליה והכישה במקל ורצתה לפניו חייב, ולמ"ד שליחות יד צריכה חסרון מוקי שם שהכחישה במקל, אבל לדידן דקיי"ל דא"צ חסרון לא בעינן שהכחישה, וא"כ אם שכר הבהמה להוליך עלי' חצי לתך אף שיכולה לשאת לתך אבל כל מה שהוסיף הא לא גרע מהניח מקלו ותרמילו עלי' דהא אין לו רשות להוסיף, ומה דבעינן אחד משלשים אין זה משום דאמרינן דביעור זה כשהוסיף מתה עי"ז, אלא דפחות משיעור זה אין זו הוספה והבעה"ב אינו מקפיד שאין דרך לדייק ולצמצם משקלו... וא"כ הך דינא דהוסיף על משאו לא דמי כלל להא דהוליכה בהר והוליכה בבקעה דהתם לא הוסיף משא אלא שינה והוי רק מעביר על דעת בעה"ב דאינו חייב, ולכן צריך דוקא שיהי' השינוי גורם למיתת הבהמה...

אופן קביעת השימוש

כ. רמב"ם הלכות שכירות פרק ד:ו

שכר סתם אינו נושא אלא במשקל הידוע במדינה לאותה בהמה...

כא. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא מציעא דף עה עמוד א

מאחר שביארנו בפסקא ראשונה שבמשנה זו שאינה הלכה כל שלא מתה מחמת סבה המצויה במקום שהלך יותר ממה שאינה מצויה במקום שהתנה...

יראה לי מ"מ שלא הקלו בכך אלא בששכרו סתם להוליכה בהר והוליכה בבקעה, אבל כל שהמשכיר התנה שלא לילך בדרך פלוני והלך, נתחייב באונסיה. ואם הזכיר לו סבה שמחמתה הוא מונעו מדרך זה, אפילו לא מתה מחמת אותה סבה הואיל ומ"מ היתה שם הסבה חייב שהרי הוא כעין תחלתו בפשיעה וסופו באונס.

כב. רמב"ם הלכות שכירות פרק ד:א

השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה, אם הוחלקה פטור אף על פי שעבר על דעת הבעלים, ואם הוחמה חייב.

כג. משנה בבא מציעא ט:ח

המקבל שדה מחבירו לזרעה שעורים לא יזרענה חטים, חטים יזרענה שעורים. רבן שמעון בן גמליאל אוסר. תבואה לא יזרענה קטנית יזרענה תבואה. רבן שמעון בן גמליאל אוסר:

כד. בית יוסף חושן משפט סימן ש:ח

ובשיטת תלמידי הרשב"א מצאתי דהיכא דאמר ליה משכיר שהוא משכירו לחצי לתך, אם הוסיף על כך חייב דמוכחא מילתא שזה היה יודע שחמורו חלוש. אבל אם אמר השוכר "השכיר לי חמורך להביא עליו חצי לתך", והשכירה לו סתם, איפשר שאם הוסיף עד כדי משאו פטור. עכ"ל ודברי טעם הם, ודברי הרא"ש בתשובה מסכימים לזה, וגם דברי הרמב"ם יכולים להתפרש על פי דרך זה:

השכרה שנייה בלי רשות

כה. מחנה אפרים הלכות שאלה ופקדון סימן ו

מה שאמרו "אין השואל רשאי להשאיל" צריך לברר: אם עבר השואל והשאילה לאחר, אם יכול לחזור ולהוציא מידו של שני מטעם ד"אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. "דלפי מ"ש הרי"ף ז"ל בפרק המפקיד דמה שאמרו "אין השואל רשאי להשאיל" הוא דוקא לכתחלה, אבל אם עבר ועשה לא מיקרי גזלן, דלא קי"ל כר"מ דאמר כל המעביר ע"ד בע"ה נקרא גזלן יע"ש, היה נראה לומר ג"כ דאין השואל הראשון או הבעלים יכולים להוציא מידו של השואל השני, דשואל הראשון זכה בה לאישתמושי בה כל ימי שאלתה וזה הזכות שיש לו בה נתנו לשני.

כו. רא"ש מסכת קידושין פרק א סימן כ

ובספר הדינין שיסד רבינו משה הכהן ז"ל כתוב בתשובה אחת המקדש בטבעת שאולה מקודשת וכן נמצא בתשובה לר' שמשון ז"ל שהיא מקודשת. ואני אומר אם השאילו לו הטבעת לזמן ידוע ונתנו לו רשות להשאילה לאחר לקדש בה את האשה והודיעו שהיא שאולה בידו עד זמן פלוני ומסרו לה שהיא מקודשת בהנאת שימוש וקישוט שתוכל להתקשט בו עד זמן פלוני, שמין אם יש בהנאת אותו קישוט שיה פרוטה מקודשת אף על פי שאין גוף הטבעת שלה, דכל הנאת שיה פרוטה אשה מקודשת בה...

כז. מחנה אפרים הלכות שאלה ופקדון סימן ו

והטור בא"ה סי' כ"ח הביא משם בעל העיטור ור"ש דהמקדש בטבעת שאולה דאיכא מ"ד דהויא מקודשת בהיא הנאה שיכולה איה לאישתמושי בה כל ימי שאלתה, והרא"ש כתב דאם נתנו לו רשות להשאילה לאחר והודיעתו לאשה הרי זו מקודשת יע"ש... לע"ד נראה דבהא פליגי דמאן דאמר מקודשת אפילו לא נתנו לו רשות להשאיל, סבירא ליה כמו שכתבנו לעיל דאם עבר השואל והשאיל לאחר מה שעשה עשוי ואין מוציאין מידו של שני. והרא"ש ס"ל דכל שלא נתנו לו רשות להשאיל לא זכתה בו האשה כדי שתתקדש בו שהרי יכול לחזור ולהוציא מידה מטעם דאין רצוני.

כח. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן תרעט

ראובן השכיר ביתו ללוי [לעשר] שנים ונתן לו לוי כל השכירות של י' שנים, והיה באותו בית ב' שנים, וקנה לו לוי בית אחר ונכנס בו והשכיר אותו בית לשמעון, וראובן טוען לשמעון "מה אתה עושה בבית" ושמעון משיב "מלוי שכרתיו ששכרו ממך" וראובן משיב "אין רצוני שתהיה בבית"...

אבד לוי השוכר מעותיו, לפי ששינה ועבר על דעתו של בע"ה, וכי היכא דמשכיר בית לחבירו ונפל אין חייב להעמיד לו בית אחר וגם אינו חייב [להחזיר] שכרו, כן נמי היכא דיוצא מאליו מן הבית כי הכא אין המשכיר חייב להחזיר לו שכר שנתן לו עכ"ל רבינו אב"ן.

מתנות

כט. בבא מציעא עח ע"ב

אלא הא רבי מאיר דמגבת פורים, דתניא:

- מגבת פורים לפורים, מגבת העיר לאותה העיר, ואין מדקדקין בדבר אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלים אותן והמותר יפול לכיס של צדקה. רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים.
- ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר, דברי רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר. ורבן שמעון בן גמליאל מיקל.

דלמא התם נמי דאדעתא דפורים הוא דיהיב ליה, אדעתא דמידי אחרנא לא יהיב ליה!

אלא הא רבי מאיר, דתניא:

• רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו חלוק, מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית.

ודלמא שאני התם דאתו למחשדיה, דאמרי אינשי "אמר פלניא 'זבנינא ליה לבושא לפלוני עניא' ולא זבן ליה" אי נמי "'זבנינא ליה גלימא' ולא זבן ליה"? אם כן ליתני "מפני החשד", מאי "מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית"? שמע מינה משום דשני הוא, וכל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזלן.

ל. **מרדכי מסכת בבא בתרא פרק השותפין רמז תצז**

ורבינו שמחה חייבו [להשתמש בצדקה לשלם חובותיו] שצדקה אינו אלא כמתנה בעלמא, כיון דנכסוהי דאיניש אינון ערבין ביה חייב, אם לא שיתנה הנותן בפירושו "על מנת שלא יהא לפלוני בעל חובך כלום"...

לא. **שו"ת חוות יאיר סימן רלב**

וכן "הנותן דינר לעני ליקח לו טלית וכו'" לא ר"ל דאמר הנותן כן, דאז נראה לענ"ד דהוי קפידה, רק שהעני מבקש סיוע לטלית ואח"כ נמלך לקנות ממנו חלוק. וכן השוכר את החמור להוליכו בהר, אין דרך המשכיר לומר מקום שיוליכנה רק השוכר. וכן המקבל שדה מחבירו לזורעה שעורים וכו' המקבל אומר לבעל השדה למה יחפוץ את השדה, שבה"ב אין לו חלק בה רק כך וכך כורים לשנה...

לב. **מרדכי מסכת כתובות פרק אף על פי, רמז קעו**

ובספר ראבי"ה סי' תקצ"ב כתב: מעשה באחד שנדר מעות להשיא יתומה א' להרויח בהם, ונפטרה היתומה, ותבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים כהן ז"ל והביא ראיה מפ' אף על פי שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ומסקינן בגמ' הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וקי"ל כוותיה, כ"ש הכא דלכולי עלמא לא יתן, שלא כתב ושללא נדר לה אלא ע"מ להשיאה. ולראבי"ה נראה ... זכו היורשין מכח המת. ולהיא דפרק אף על פי לא דמי שלא כל האומדנות שוין:

לג. **ר' ידידיה שמואל טריקה, בן ידיד הלכות מתנות עניים פרק ט:יח**

ובשלטי הגבורים שם כתב בשם רבינו יצחק מויינא דהלכה כרבינו חיים, דאין ליורשים כלום דאומדן דעתא גדול הוא שזה לא הפריש מעותיו אלא לצורך מצוה, לא לדבר הרשות. אלו דבריו בקיצור. וכוונתו ודאי שלא נדר זה אלא כדי להשיאה ולהשיא יתום ויתומה מצוה היא לא שיאכלו הם המעות לכל צרכיהם. ומינה שאם נדר לתת מתנה לעני ולא הספיק ליתנה לו עד שהעשיר העני, דעכשיו ליכא מצוה, שאינו חייב ליתן לו כלום, דהא לא נתכוין זה אלא לצורך מצוה לעשות צדקה כראוי לעני זה, לא להעדיף טובו ועושרו לעשות צרכיו...

לד. **שו"ע חושן משפט רפג:ג**

לאה נשבית ואמה קבצה מעות לפדיונה, ואחר כך שמעה שהמירה ונטמעה בין העובדי כוכבים, אם א"א להחזיר לכל אחד מה שנתן, יהיה הקרן קיים לפדיון שבויים. ואם יתכן לפדות באחרית הימים אותה שבוייה, תפדה בהם (ועיין ביו"ד סימן רנ"ג סעיף ו').

לה. **שו"ת הרשב"א חלק ב סימן שטו**

תשובה: מסברא שאפילו אמר "תנו מנה לפלוני לנשואיה", נותנין לה מיד שהרי לא קבע זמן לנתינתן... והרי זה כאומר "תנו מנה לפלוני למזונות", שאין אומרין יתנו לו היורשין מזונות בכל יום ויום מזונות לבקר מזונות לערב, אלא נותנין לו למזונות והוא מתפרנס על ידי עצמו.

ואפילו עמדה היא והוציאה אותו לדברים אחרים שלא לנשואין, מה שעשתה קיים, אלא שעברה על דעת המצוה וכמעביר על דעתו של בעל הבית. וכאותה ששינו "מגבת פורים לפורים ואין מדקדקין בדבר, ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו אא"כ התנה במעמד אנשי העיר, ורבל גמליאל מקל", וקיימא לן כרבן גמליאל וליתא לדברי רבי מאיר...

לו. **שו"ע חושן משפט רנג:טז**

אם אמר: "ק"ק זוז לפלונית בנדונייתא", אין להם לתת עד שתנשא ותצטרך לכך. ואם מתה בנתים, אין ליורשיה כלום. אבל האומר: "תנו ק"ק זה לנדונייתא, חייבים לתת לה מעכשיו, ויוקרא וזולא דידה הוי, ואם מתה קודם שתנשא זכו בהם יורשיה. הגה: ויש חולקין באלו הדינין וסבירא להו דאם אמר ליתן להשיאה ומתה לא זכו בהם יורשיה (מרדכי פ' אף על פי), וכנ"ל עיקר (ועיין ביו"ד סי' רנ"ג סעיף ו').

לז. שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן קמז

וכשאני לעצמי אומר לפע"ד אין כאן מחלוקת כלל, ולא קשיא מש"ס דב"ק ק"י הנ"ל, ועניינים שונים הם: דודאי סברת רשב"א נכונה ואמתית, מיד שנתן פרוטה לעני למזונות הרי קיים מצותו, אפי' העני משנה מדעת הבעה"ב, איהו דידי' עביד וכמצותו וה"ל ככסף מכפר מחצה. והה"נ אחר שכבר שנתנו להנדן לבת כבר נתקיים, ואם היא משנה מדעת הבעה"ב אין לנו בזה כלום הוא, הנותן כבר קיים מצותו. וממילא אם מתה יורשי' יורשי' אותה. וכ"ע מודי' לרשב"א וריטב"א בזה. אך הגה' מי' מיירי שלא ניתן להבת הענייה אלא אביה קבץ בעבורה וניתן לו ליתנו לה בשעת נישואיה, וכיון שמתה או שלא רצה להשיאה יחזור להנותני'. ועיין ח"מ סימן קכ"ה סעיף ח'. אבל אי הי' כבר ביד הבת שנתקיים מצותו ה"ל כאלו כיפר מחצה בוודאי מודה הר"י מקורבל להרשב"א וריטב"א הנ"ל. וההיא דמרדכי פ' אעפ"י פלוגתת ר"ח כהן וראב"י הוא בנודר ליתן ועדיין לא הוציא מתחת ידו וכבר מתה ע"כ ס"ל לר"ח כהן מש"ס פשוט שלא כ' לו אלא ע"מ לכנסה, אך ראב"י ס"ל דמתנה לעני אמירה לגבוה כמסירה להדיוט, וה"ל כאלו כבר הגיע לידה...

לח. שו"ע חושן משפט קכה:ח

ראובן שאמר לשמעון, "הולך מנה ללוי שאני נותן לו מתנה," והלך שמעון ליתנו ללוי, ומצאו שמת [הנותן], אם בריא היה הנותן, ומת בחיי מקבל, יתן ליורשי מקבל, דמצוה לקיים דברי המת. ואם מת מקבל בחיי נותן, אף על פי שאחר כך מת הנותן, יחזיר ליורשי משלח.

לט. שו"ת חוות יאיר סימן רלב

ובחדושי א"ח שלי כתבתי דעת הטור הוא דטעמא דר"מ דמגבת פורים הוא משום דס"ל דודאי איכא קפידה לנותן שרוצה שהעני יאכל וישתה ויקיים מצות סעודת פורים בממון שנתן לו דניחא לאיניש דמתעביד מצוה בממונו ואין רצונו שיקח רצועה לסנדלו... רק שרשב"ג מיקל דס"ל דליכא קפידא בהא לנותן דמ"מ אית לי' שכר מצוה...